

Romuald Kolman

Politechnika Gdańska

KWALITOLOGIA KONSUMENCKA

Streszczenie: W opracowaniu zamieszczono elementy nowej dziedziny wiedzy przeznaczonej dla konsumentów, jaką stanowią fragmenty kwalitologii. Zamieszczone testy stanowią pomoc dla konsumentów w realizacji właściwego postępowania.

Słowa kluczowe: kwalitologia, konsument, jakość, handel.

1. Wstęp

Kwalitologia to interdyscyplinarna dziedzina wiedzy o wszelkich zagadnieniach jakości.

W literaturze przedmiotu istnieją dwa zbliżone znaczeniowo pojęcia: klient i konsument. Spróbujmy je uszczegółwić.

Fizyczna osoba może mieć dwojaką rolę:

- jest **klientem** dla wytwórców i usługodawców, gdy **przekazuje** im wymagania jakościowe dla ich wytworów, wynikające z potrzeb społecznych oraz życzeń i gustów ludności (z reguły to osoba pełniąca odpowiednią funkcję urzędową lub zainteresowany przedsiębiorca),
- jest **konsumentem** dla handlowców, gdy **nabywa** dobra materialne lub niematerialne i **wyraża** o nich swoją opinię.

A w sformułowaniu formalnym **klient** to osoba lub organizacja, której przekazuje się wyniki własnej pracy. Czynny partner wytwórców i usługodawców określający wymagania jakościowe. W praktyce – to osoba czynna dla gospodarki z racji pełnionej funkcji.

W międzynarodowych normach ISO odróżnia się klienta zewnętrznego i wewnętrznego. A w problematyce systemów zarządzania klient zewnętrzny jest uhonorowany jako czołowa postać, dla której realizowane są wszelkie działania projakościowe zgodnie z hasłem:

„Wszystko dla klienta!”

Określenie „klient” jest używane często w języku potocznym również, gdy chodzi o konsumenta, co należy traktować jako skrót myślowy.

Konsument to nabywca wykorzystujący dostarczone na rynek wyroby i usługi, czynny partner handlowców. Na wolnym rynku jest wyrazicielem potrzeb społecznych oraz życzeń i gustów ludności. Konsumentem jest każdy członek społeczeństwa (a więc my wszyscy!).

Wolny rynek to rynek towarowy, niezależny od wytwórców, a dążący do pełnego zaspokojenia potrzeb i życzeń konsumentów. A więc **wszystko dla konsumenta**, czyli:

- **konkurencja** – aby go zdobyć,
- **jakość** – aby spełnić jego życzenia,
- **cena** – aby go zadowolić,
- **dostawa** – aby zbytnio nie czekał,
- **reklama** – aby go zachęcić.

Jak należy traktować konsumenta, podaje hasło:

„Konsumenta nie tylko trzeba zadowolić,

trzeba go po prostu zachwycić!”

2. Kwalitologia dla konsumenta

Jakość jest sprawą niezmiernie istotną dla każdego konsumenta przy nabywaniu i użytkowaniu przeróżnych towarów, z którymi stykamy się na co dzień. Jakość zapotrzenia, jakość towarów i jakość usług – to czynniki w przypadkach nieodpowiedniego poziomu wpływające ujemnie na jakość naszego życia.

Doskonalenie przez poznawanie to reguła bardzo zasadna w każdej próbie poprawy niedomagań. W bezpośredniej wymianie poglądów dotyczących wymiany towarowej prof. J. Koziół (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu) zaproponował swego czasu, by towaroznawstwo jako wiedzę o jakości wytworów nazwać kwalitologią konsumencką.

Opracowano i rozwinięto tę koncepcję w publikacjach [Kolman 2002; 2009]. W książce [Kolman 2009] składowe rozdziału 16 dotyczącego kwalitologii konsumenckiej są następujące:

- wprowadzenie,
- klient,
- obrót towarowy,
- kierunki doskonalenia.

Jakość życia członków społeczeństwa, którzy są również konsumentami, to stopień spełnienia wymagań określających poziom materialnego i duchowego bytu społeczeństwa, którymi są:

- takie potrzeby materialne, jak np.: wynagrodzenie za pracę i świadczenia finansowe, artykuły spożywcze, odzieżowe, przemysłowe, służba zdrowia, budownictwo mieszkaniowe i socjalne,

- potrzeby duchowe, jak np.: audycje radiowe i telewizyjne, prasa, periodyki, wydawnictwa książkowe, różnorodne rozrywki, usługi komunikacyjne.

Dla czytelników chętnych do poznania zaspokojenia ich potrzeb życiowych zamieszczono w tab. 1 test kontrolny.

Tabela 1. Ocena potrzeb życiowych

Lp.	Potrzeby	Ocena	Uwagi
1	żywieniowe (jak się żyjemy?)		
2	odzieżowe (ile tego mamy?)		
3	mieszkaniowe (jak się mieszka?)		
4	bezpieczeństwa (czy coś zagraża?)		
5	zdrowotne (aby zdrowo żyć)		
6	materialne (finanse, zaopatrzenie)		
7	wiedzy (np. samokształcenie)		
8	działań (zarobkowych lub społecznych)		
9	wspomagania działań (wszelkie pomoce)		
10	rozwoju (własnego lub potomstwa)		
11	łączy (z ludźmi lub instytucjami)		
12	przemieszczania (komunikacyjne)		
13	doznaniowe (uczucia, wrażenia)		
14	relaksu (wypoczynku, sportu)		
Suma punktów S_1			

Skala ocen wyrażanych w punktach:

9 – stan bardzo korzystny, gdy brak jakichkolwiek zastrzeżeń,

7 – stan korzystny – są wątpliwości lub zastrzeżenia nieistotne,

5 – stan pośredni – są zastrzeżenia ograniczające poziom jakości,

3 – stan niekorzystny – są zastrzeżenia utrudniające pozytywne wykorzystanie,

1 – stan bardzo niekorzystny – są zastrzeżenia uniemożliwiające należyte wykorzystanie w razie uzasadnionej potrzeby dopuszcza się punkty pośrednie 2-4-6-8.

Źródło: opracowanie własne.

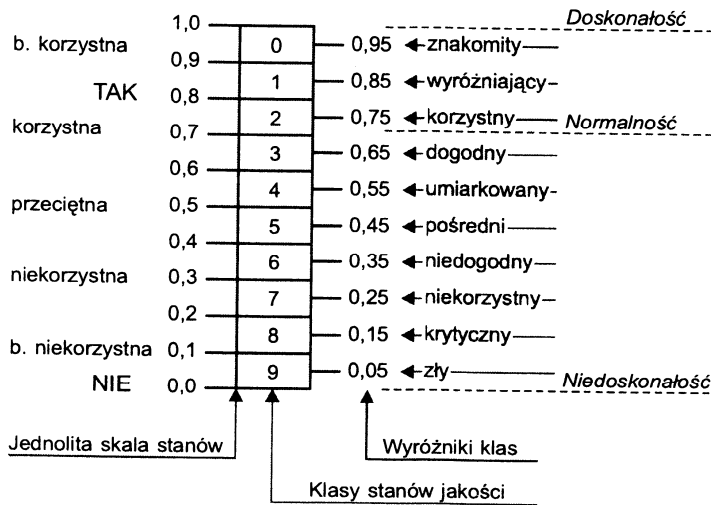
Poziom jakości $Q_1 = S_1 / 126 = 0,0079S_1$.

Klasa jakości = Nazwa stanu:

Klasę jakości i nazwę uzyskanego stanu należy pobrać z jednościowej skali stanów względnych (rys. 1).

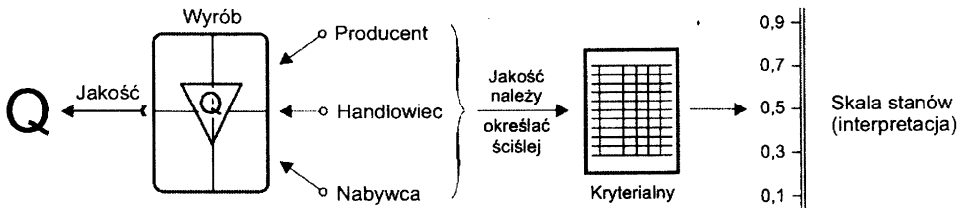
Na zakończenie należy sporządzić zestawienie czynników pogarszających jakość, aby otrzymać wskazania do poprawy uzyskanego wyniku.

Na rysunku 2 pokazano kontrahentów obrotu towarowego, którym we własnym interesie powinno zależeć na szczegółowym określaniu ilościowego poziomu jakości towarów.

Rys. 1. Wzorec interpretacji stanów względnych

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Zainteresowanie wartościowaniem jakości

Źródło: opracowanie własne.

Wszystkim wyrobom przemysłowym znajdującym się w obrocie towarowym stawiane są określone **wymagania dotyczące jakości**. Wymagania te mogą być wyrażane za pomocą mierzalnych wielkości lub niemierzalnych, lecz ocenianych cech.

Najistotniejsze niedociągnięcia dotyczące wyznaczania ilościowego poziomu jakości to:

- stronięcie od ścisłego wyznaczania poziomu jakości z wykorzystaniem metod inżynierii jakości,
- niesłuszne faworyzowanie ocen szacunkowych otrzymywanych przez stosowanie nieprecyzyjnych procedur.

Metody inżynierii jakości mogą być z powodzeniem wykorzystywane w różnych dziedzinach wymiany towarowej. Oto kilka przykładów [Kolman 2009]:

- 1) marketing – metoda kryterialnego wzorca jakości,
- 2) reklama – metoda uśrednionych znamion jakości,

- 3) odbiór jakościowy – metoda segregacji przybliżonej,
- 4) magazynowanie – metoda kryterialnego wzorca jakości,
- 5) sprzedaż (ustalanie ceny) – metoda analizy cenowo-jakościowej,
- 6) obsługa konsumenta – metoda punktacji sformalizowanej,
- 7) reklamacje towaru – metoda kryterialnego wzorca jakości.

3. Współdziałanie z klientami

Poszukiwanie klientów to działania szerokofrontalne, zmierzające do poznania liczebności, zamożności, potrzeb, upodobań i gustów potencjalnych klientów.

Kontakty z klientami to podstawowy element działania każdej firmy. W tych kontaktach wymaga się bardzo dużego wyczucia i taktu. Wskazane jest prowadzenie w firmie ewidencji potencjalnych klientów, najlepiej z wykorzystaniem komputerowej bazy danych.

W kontaktach z klientami należy uwzględniać:

- rzetelność i zrozumiałość wszelkich przekazywanych informacji,
- komunikatywność instrukcji dotyczących użytkowania wytworu,
- sprawne, szybkie i uprzejme załatwianie reklamacji klienta,
- starannie unikać niezadowolonia klienta, aby nie psuć dobrego imienia firmy.

Zadowolenie klientów sprzyja podnoszeniu prestiżu firmy i zjednywaniu nowych nabywców.

Tabela 2. Ocena kwalifikacji sprzedawcy

Sklep:.....

Sprzedawca:.....

Lp.	Kryterium	Ocena	Uwagi
1	Znajomość branży		
2	Znajomość przepisów prawnych		
3	Znajomość życzeń klientów		
4	Znajomość upodobań klientów		
5	Umiejętność przekonywania		
6	Przestrzeganie u klienta swobody wyboru		
7	Taktowność postępowania		
8	Uprzejmość		
9	Opanowanie		
10	Prezencja		
11	Elokwencja		
Suma punktów S_2			

Źródło: opracowanie własne.

Sprzedaż – to główny cel istnienia każdej firmy handlowej. Analiza realizacji sprzedaży daje istotną informację m.in. o:

- nasileniu lub osłabieniu działalności w różnych porach roku,
- ogólnej liczebności klientów firmy,
- udziale nowych klientów, co świadczy o rozwoju firmy,
- poziomie zysku ze sprzedaży.

Kwalifikacje sprzedawcy powinny być odpowiednio wysokie. Test zamieszczony w tab. 2 daje możliwość oceny każdego sprzedawcy.

$$\text{Poziom jakości kwalifikacji } Q_2 = S_2 / 99 = 0,0101S_2 =$$

$$\text{Klasa jakości} = \quad \text{Stan:} \quad (\text{pobrać z rys. 1})$$

4. Propozycje udogodnień

Wybór towaru następuje z trudności wielu konsumentom. Dla osób nie w pełni zdecydowanych zaleca się wykorzystanie testu zamieszczonego w tab. 3.

Tabela 3. Wielostronna ocena kupowanego towaru

Towar:.....

Lp.	Cechy towaru	Ocena	Uwagi
1	2	3	4
1	przydatność		
2	rozmiar		
3	ciężar		
4	wygląd		
5	kolor		
6	smak		
7	zapach		
8	świeżość		
9	głośność		MA; MI
10	napęd		
11	zlokalizowanie		
12	obsługiwanie		
13	nowoczesność		
14	moda		
15	ilość		
16	jakość		
17	dostawa		
18	instrukcja		
19	gwarancja		
20	cena		
21	płatność		

Tabela 3, cd.

1	2	3	4
22			REZERWA
23			REZERWA
24			REZERWA
Liczba uwzględnianych cech C			
Suma ocen S_3			

Źródło: opracowanie własne.

Cechy nieaktualne towaru zaznaczyć literą X w kolumnach 3 i 4.

MA – cecha korzystna; MI – cecha niekorzystna (ocena niska dla dużej cechy);

W kolumnie 4 skreślić oznakowanie nieaktualne.

Poziom jakości zakupu $Q_3 = S_3 / 9C =$

Klasa = Stan:

Interpretacja wyniku według skali stanów (rys. 1).

Zalecenie:

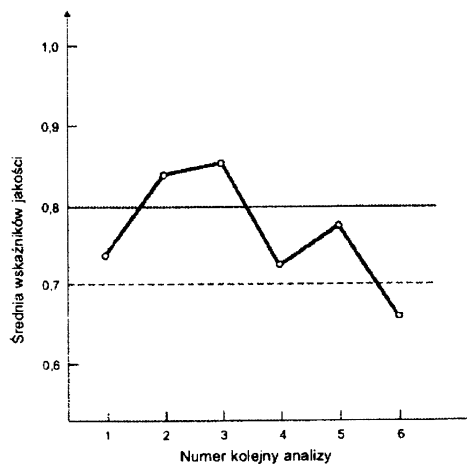
Uzyskane oceny 9 i 7 → **kupuj, bo warto!**

Przewaga ocen 5 → **kup, gdy są motywy nadrzędne.**

Oceny 3 i 1 → **nie kupuj!!**

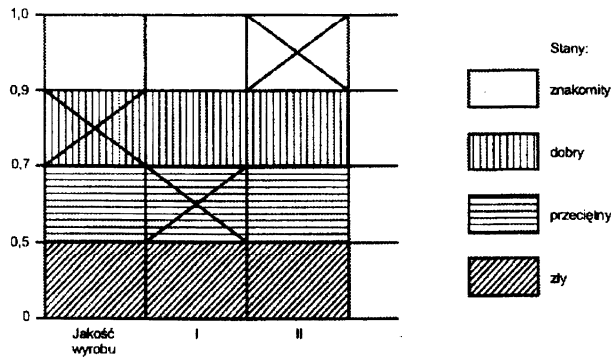
W przypadku potrzeby oceny towaru sprzedawca dostarcza konsumentowi tabelę i pomaga w jej wypełnieniu.

Inną formą udogodnienia dla nabywcy jest karta kontrolna poziomu jakości towaru (rys. 3).

Rys. 3. Przykład karty kontrolnej poziomu jakości

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 4. Propozycja przywieszki informującej o jakości towaru:

I, II – wybrane kryteria lub grupy kryteriów

Źródło: [Kolman 1989].

Karta kontrolna (rys. 3) powinna zawierać dwie linie graniczne:

- górną (na poziomie 0,8), powyżej której powinny być zaznaczane stany pożądane,
- dolną (na poziomie 0,7), poniżej której powinny być zaznaczane stany niepożądane.

Obszar między liniami górną a dolną ma sygnalizować konieczność wzmożonej czujności (szczegóły w książce [Kolman 2009]).

Przywieszka (rys. 4) powinna informować o elementach jakościowych danego towaru. Nanoszenie na przywieszkach oznaczeń dotyczących jakości powinno być wykonywane przez przedstawicieli handlu na podstawie wyników przeprowadzonych badań odbiorczych.

Stosowanie przywieszek jakościowych powinno dotyczyć przede wszystkim towarów:

- o rozpowszechnionej wśród konsumentów niekorzystnej opinii,
- o których konsumenci mają różne zdania,
- nowych, w celu ich zareklamowania.

5. Zadowanie konsumenta

Zadowolenie klienta to podstawowy element nowoczesnego systemu TQM. Zagadnienie to jest przedmiotem zainteresowania licznych opracowań prezentowanych na konferencjach naukowych.

W opracowaniu [Hamrol, Musiał 2004] napisano: „Klient jest (...) podstawą funkcjonowania zdrowej gospodarki rynkowej. Negatywne trendy w ocenie jego satysfakcji powinny być postrzegane jako ważne impulsy dla coraz to nowych progra-

mów naprawczych, a wzrost satysfakcji klienta musi być podstawowym celem każdego projektu naprawczego”.

Na rysunku 5 pokazano sprzężenia między elementami systemu zarządzania a elementami satysfakcji klienta.

Rys. 5. Przykłady elementów satysfakcji klienta

Źródło: [Hamrol, Musiał 2004].

W opracowaniu [Tkaczyk, Kuźdowicz 2004] stwierdza się: „Klient jest podstawą funkcjonowania zdrowej gospodarki rynkowej. Negatywne trendy w ocenie jego satysfakcji powinny być postrzegane jako ważne impulsy dla coraz to nowych programów naprawczych, a wzrost wskaźnika satysfakcji klienta musi być podstawowym celem każdego projektu naprawczego”.

Zadowolenie konsumenta z dokonanego zakupu może sprawdzić każdy czytelnik, wykorzystując test zamieszczony w tab. 4.

Ocenę stanu psychicznego wykonuje się, wykorzystując tab. 5, natomiast jaka jest nasza doskonałość klienta, wykaże test z tab. 6.

Postępowanie przy ocenianiu powinno być takie samo jak dla tab. 1.

6. Podsumowanie

Kwalitologia konsumentencka to wiedza:

- dysponująca nowoczesnymi metodami badania jakości,
- jej znajomość ułatwia stosowanie skutecznej motywacji projekcyjnej,

- ułatwia konkretyzowanie jakości,
- pomocna w realizacji zadań przedsiębiorstwa,
- wydatnie wspomagająca zmagania konkurencyjne,

Tabela 4. Ocena wykorzystania zakupu

Zakupiony towar:.....

Lp.	Cecha	Ocena	Uwagi
1	ułożenie		
2	zapoznanie z wykorzystaniem		
3	wypróbowanie		
4	ocena działania		
5	stosunek otoczenia		
6	koszt użytkowania		
7	jakość użytkowania		
8	stopień zadowolenia		
Suma ocen S_4			

Źródło: opracowanie własne.

$$\text{Poziom jakości } Q_4 = S_4 / 72 = 0,0139 S_4 =$$

Klasa = Stan:

Tabela 5. Ocena stanu psychicznego

Lp.	Pytania	Ocena	Uwagi
1	czy pamiętasz o zaleceniu dbania o zdrowie?		
2	czy dbasz o uzupełnianie swej wiedzy?		
3	czy czujesz się szczęśliwy (-wa)?		
4	czy jesteś zapobiegliwy (-wa)?		
5	czy wszystkie twoje działania są przemyślane?		
6	czy masz bujną wyobraźnię?		
7	czy czujesz się bezpieczny (-na)?		
8	jakie są twoje stosunki międzyludzkie?		
9	czy stosujesz ćwiczenia oddechowe?		
10	czy pamiętasz o racjonalnym odpoczynku?		
Suma ocen S_5			

Źródło: opracowanie własne.

$$\text{Poziom jakości } Q_5 = S_5 / 90 = 0,011 S_5 = -$$

Klasa = Stan:

Tabela 6. Klient doskonały

Lp.	Właściwości	Ocena	Uwagi
1	zasób wiedzy merytorycznej		
2	zainteresowanie jakością		
3	zainteresowanie nowoczesnością		
4	rozpoznanie potrzeb społecznych		
5	zainteresowanie środowiskiem		
6	umiejętność rzetelnej oceny zdarzeń		
7	zainteresowanie siecią handlową		
8	stosunki międzyludzkie		
9	umiejętność argumentowania		
10	elokwencja		
11	umiejętność organizowania działań		
12	korzystanie z Internetu		
13	estetyka		
14	umiejętność gospodarowania czasem		
15	umiejętność organizowania relaksu		
Suma ocen S_6			

Źródło: opracowanie własne.

Poziom jakości $Q_6 = S_6 / 135 = 0,0074 S_6 = -$ Klasa = Stan:

- ułatwiająca unikanie strat finansowych,
- wskazująca możliwości poprawy jakości życia społeczeństwa,
- wiedzę tę powinien opanować i stosować każdy przedsiębiorca.

7. Wnioski

1. Zaprezentowana dziedzina kwalitologii daje pełną orientację na klienta/konsumenta, pomocnego w doskonaleniu systemów zarządzania.

2. Dziedzina ta pomaga we wspieraniu psychicznym, co polepsza samopoczucie i ułatwia życie każdego z nas.

3. Metody inżynierii jakości są pomocne w spełnianiu życzeń konsumentów.

4. Ze względu na rangę społeczno-gospodarczą należy dążyć do większego niż dotychczas spopularyzowania rozległych zastosowań metod inżynierii jakości w obrocie towarowym.

Literatura

- Kolman R., *Kwalitologia konsumentcka wyzwaniem dla przedsiębiorstw*, Mat. konf. FUTURE 2002, Uniwersytet MCS w Lublinie, Kazimierz Dolny 2002.
- Kolman R., *Kwalitologia. Wiedza o różnych dziedzinach jakości*, Placet, Warszawa 2009.
- Kolman R. (red.), *Metodyka kwantyfikacyjnych odbiorów jakościowych wybranych dóbr konsumpcyjnych*, Instytut TBM Politechniki Gdańskiej, Raport roczny dla Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Gdańsk 1989 (maszynopis).
- Hamrol A., Musiał M., *Walidacja metody oceny systemu zarządzania jakością*, Mat. konf. SUCCESS 2004, T. 2, Uniwersytet MCS w Lublinie, Lublin 2004.
- Tkaczyk S., Kuźdowicz B., *System jakości – determinantą satysfakcji klienta*, Mat. konf. SUCCESS 2004, T. 1, Uniwersytet MCS w Lublinie, Lublin 2004.

THE QUALITOLOGY OF CONSUMERS

Summary: The paper inserted the basic elements new field of knowledge for consumers. Six tests let Reader very precisely to know the customers role at improvement of economic processes.